

**ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЛАСНИХ НАЗВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ
ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ**

Власні назви – це особливий прошарок лексичної системи мови. Вони мають унікальну роль: індивідуалізувати об'єкти, явища, персонажів тощо. Говорячи про кількісне співвідношення, ономастична лексика переважає загальні назви, тож її роль не може бути переоцінена [4]. Варто відзначити, що оніми не існують у вигляді окремого підвиду мовної системи, а інтегруються в неї. Саме тому різниця мов та культур приводить до відмінностей у використанні пропріальної лексики.

Порівняльний аспект вивчення ономастичного лексикону різних мов став основою фундаментальних досліджень таких вчених, як О. Карпенко [1], В. Лучик [2], Є. Отін [3], Ю. Редько [5], К. Кунце [9], В. Фляйшер [8] та ін.

Об'єкт дослідження – граматичні особливості власних назв у сучасній німецькій мові.

Предмет дослідження – власні назви в німецькій мові.

Завдання нашого дослідження: проаналізувати ономастичну систему німецької мови, дослідити способи передачі антропонімів у сучасній німецькій та українській мовах.

В Україні кожна особа має трислівне найменування (ППП – прізвище, ім'я та по батькові – Новохатський Володимир Степанович). Що стосується Німеччини, там у особи є лише два іменування: власне ім'я (Rufname) та прізвище (Familiennamen). Що стосується імені по батькові (Vatersname), то для німецької культури воно є чужим.

Якщо порівнювати антропоніми української та німецької мов, варто сказати про слабку демінутивність останніх [7]. У випадку з морфемною будовою антропонімів можна стверджувати, що німецька мова не багата на афікси, що надають онімам зменшено-пестливого відтінку. Серед основних варіантів суфікси -el, -chen, -lein, -i (Hansi, «Hansel und Gretel», Wolfchen, Ingelein, Hansi, Lutzchen). Саме через це для досягнення необхідного ефекту пестливості німці використовують не афіксацію, а словоскладання: Roul-Rouli-Maus (Мишеня Рауль) [8].

Що стосується української мови, то вибір демінутивних варіантів афіксів, що додаються до імен, практично не обмежується. Це пояснюється гнучкістю мовної системи. Цікаво, що демінутивні суфікси можуть з'являтися і в повних, і в скорочених формах оніма: Василько і Васько, Петрик і Петько, Іриночка й Ірця [4]. Окрім того, за бажанням можна від одного імені утворювати надзвичайно велику кількість пестливих варіантів: Саша, Шура, Шурко, Саня, Санько; Марія - Марійка, Марічка, Маруся, Маша, Муся, Маня [4]. Саме через таку варіантність та несхожість усіх форм між собою у іноземців нерідко виникають проблеми з ідентифікацією українців.

В українській мові можливим є вживання розмовних варіантів імені, так званих скорочень: Володя, Юрко, Віка, Галя, Маруся [4]. Такі оніми називають гіпокоризмами. Вони використовуються з метою передачі фамільярного та дружнього відношення до співрозмовника. При усиченні повного імені найчастіше відтинають останній склад чи декілька складів: Васьо, Миша, Люда [4].

Для німецького розмовного мовлення також характерні граматичні скорочення власних імен. Прикладом цього можуть бути поширені варіанти: Alfred – Alf, Wolfgang – Wolf, Carola – Caro, Angelika – Angela, Geli, Christina – Tina, Barbara – Baffi) [9].

Цікаво, що такі скорочені форми можуть фіксуватися і в офіційному мовленні. Похідні скорочення нерідко згодом стають повноцінними іменами:

Brigitte – Birgit, Bergit, Git, Gitta, Gitte, Birga, Berga; Joseph – Jupp, Sepp; Elisabeth – Else, Elsa, Betti, Lisa, Liese та ін [9]. Іноді навіть збігається звучання таких імен, а відрізняються вони лише письмовою формою: Gunter / Gunther/ Gunther, Joseph / Josef, Annett / Annette [9].

Варто відзначити, що німецькомовна гіпокористика хоч і існує як така, та її поширеність значно менша, аніж в українській мові. Причиною цього є відсутність засобів творення для окремих імен. Так, імена Doris, Ines, Andras, Jana не мають короткої форми [4].

Порівнюючи творення власних імен у німецькій та українській мовах, варто згадати й про найменування жінки за її чоловіком, що характерно для сільської місцевості: Петриха, Долинючка, Карпенчиха. Таким же чином дітей іменують за батьком чи матір'ю: Олексин, Васькова, Настюк, Парасчина [4].

У німецькій мові також є подібний спосіб творення власних імен. Порівняйте, наприклад, розмовні німецькі іменування жінок, утворені від їх прізвищ за допомогою відповідних суфіксів: Müller - Müllersche, Mayer - Mayersche й ін [8].

Як в українській, так і в німецькій мовах серед школярів популярними є прізвиська та клички, утворені безпосередньо від прізвища. Так, українська мова характеризується здебільшого довгими багатоскладовими прізвищами, які для зручності скорочуються з утворенням закінчення -а/-я: Хмеля (Хмелевський), Зуба (Зубченко), Каля (Калениченко), Шева (Шевченко), Шпак (Шпаченко) [4].

У німецькій мові антропоніми також скорочуються, але здебільшого з метою утворення дратівливих форм та прізвищ: Matthias – Mats, Spatz, Fratz, Fatz, Matter, Mattscheibe та ін [8].

Відомо, що однією із специфічних рис іменників у німецькій мові, на відміну від української, є вживання іменника разом із службовим словом – артиклем. Він є показником роду, числа і відмінка іменників, а також слугує формальним засобом вираження категорії означеності та неозначеності. Вживання артикля перед власною назвою не завжди регулюються певними правилами, навіть навпаки – відсутність артикля перед онімом вважається нормою [4].

Перед власною назвою артикль непотрібний, адже вона й так вказує на конкретну особу. Та існують винятки, коли антропонім супроводжується артиклем – здебільшого означеним.

Серед таких випадків: 1) Означений артикль вживається для уточнення, роду, відмінка або числа власної назви: Wissen Sie, wo sich die Barnhim aufhält? [4] 2) Вживання антропоніма з препозитивним означенням супроводжується означеним артиклем: die liebe Anna, der junge Heine [4]. 3) Антропоніми вживаються з означеним артиклем, якщо вони виконують роль загальної назви: Sie spielte die Iphigenie in der Iphigenie auf Tauris von Goethe [4]. 4) Антропоніми супроводжуються означеним артиклем, якщо вони вживаються у значенні порівняння кого-небудь з ким-небудь: Er war der Cicero unserer Zeit [4].

Таким чином, власні назви є особливим лексичним прошарком, який залежить безпосередньо від національно-культурних особливостей країни, її історичного розвитку, географічних особливостей тощо. Порівняльна типологія власних назв німецької та української мов продемонструвала спільні та відмінні риси їх граматичного творення. Отримані результати можуть бути використані при подальшому дослідженні німецької пропріальної лексики, а також у рамках занять з лінгвокраїнознавстві чи практики німецької мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини. К.: Наукова думка, 1973. 238 с.
2. Лучик В. В. Автохтонні гідроніми Середнього Дніпро-Бузького Межириччя. Кіровоград: КДПІ, 1996. 235 с.
3. Отін Є. С. Конотативна ономастична лексика. Вибрані праці по мовознавству. Донецьк, 1999. С. 120 - 130.
4. Петрова О. Специфіка власних назв в українській та німецькій мовах з точки зору типології. Наукові записки, 2015. Режим доступу до ресурсу: <https://core.ac.uk/download/83099746.pdf>.
5. Редько Ю. К. Сучасні українські прізвища. К.: Наукова думка, 1966. 214 с.
6. Рожко К. Словотвірна антропонімічна номінація як засіб удосконалення лексичної компетентності на уроках німецької мови. 2020. Режим доступу до ресурсу: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/11526/%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%BA%D0%BE_%D0%A4%D0%86%D0%A4_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття. (Вступ та імена). Ужгород: Вид-во Ужгород, ун-ту, 1970. 103 с.
8. Fleischer W. Variationen von Eigennamen. Der Name in Sprache und Gesellschaft. Beitrage zur Theorie der Onomastik. Berlin: Akademie Verlag, 1973. S. 52 - 63.
9. Kunze K. Dtw-Atlas. Namenkunde. Vor- und Familiennamen im deutschen Sprachgebiet. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1988. 229 S.

Бай Мар'яна-Оксана

Науковий керівник – доц. Пасічник Наталія

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ІДИОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «ПРОСТІР»

Актуальність роботи обумовлена тим, що проблема перекладу фразеологізмів та ідіом відзначається сталістю наукового інтересу до неї. Попри те, що ця тема досліджувалася багатьма фахівцями в усьому світі, потребують подальшого вирішення питання розв'язання труднощів перекладу фразеологічних одиниць, до яких відносять, зокрема їхню безеквівалентність, тобто відсутність відповідника фразеологічної одиниці однієї мови в системі іншої. Проблема ця пов'язана з лінгвістичними і дінгвокультурними відмінностями, а також зі специфікою структури фразеологічної одиниці. Проте зазвичай перекладачі прагнуть розв'язати ці труднощі шляхом застосування різних способів перекладу. Їхня мета – досягти